

PERUSKOULUN PÄÄTTÖARVO- SANOJEN KOROTTAMINEN LAHDEN YHTEISKOULUN AI- KUISLUKIOSSA

VOIMASSA 1.8.2023 ALKAEN / LUKUVUOSI 2023-2024

Riitta Yrjänä, rehtori, puh. 044 0885 501, riitta.yrjana@lyk.fi
LAHDEN YHTEISKOULUN AIKUISLUKIO | KIRKKOKATU 2, 15110 LAHTI

Sisällys

1 Peruskoulun päättöarvosanojen korottamisen periaatteet	2
1.1 Lahden yhteiskoulun aikuislukio vastaa päättöarvioinnista	2
1.2 Ilmoittautuminen opetukseen ja / tai kokeeseen	2
1.3 Opetus ja koe aikuislukiossa	2
1.4 Oppimateriaali	3
1.5 Arviointi	3
1.6 Todistukset	3
1.7 Maksut ja laskutus	3
2 Äidinkieli ja kirjallisuus.....	4
3 Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus	5
4 Toinen kotimainen kieli, ruotsin kieli	6
5 Vieras kieli, englannin kieli	7
6 Matematiikka	8
7 Uskonto	9
8 Elämäkatsomustieto.....	10
9 Historia	11
10 Yhteiskuntaoppi.....	12
11 Fysiikka	13
12 Kemia	14
13 Biologia	15
14 Maantieto	16
15 Terveystieto	17

1 Peruskoulun päättöarvosanojen korottamisen periaatteet

Opiskelijalla on olemassa peruskoulun päättötodistus, jossa on oppiaineittain päättöarvosanat. Opiskelija voi vahvistaa ja tarvittaessa korottaa peruskoulun päättöarvosanoja.

1.1 Lahden yhteiskoulun aikuislukio vastaa päättöarvioinnista

Lahden yhteiskoulun aikuislukion järjestämässä aikuisten perusopetuksessa noudatetaan aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelmaa 2018. Opetussuunnitelma perustuu Opetushallituksen vuonna 2017 laatimiin opetussuunnitelman perusteisiin (OPH-1280-2017).

Oppimisen arviointi ja todistukset perustuvat Opetushallituksen määräyksiin (OPH-559-2020). Aikuisten perusopetuksen pakolliset kurssit arvioidaan numeroin, käyttäen numeroasteikkoa 4-10. Peruskoulun päättötodistukseen merkittävä oppiaineen päättöarvosanaa muodostettaessa noudatetaan Aikuisten perusopetuksen päättöarvioinnin kriteereitä (OPH-1826-2021). Lahden yhteiskoulun aikuislukion opettaja arvioi uuden päättöarvosanan. Kurssin arviointiperusteet on mainittu taulukossa.

1.2 Ilmoittautuminen opetukseen ja / tai kokeeseen

Tiedot Lahden yhteiskoulun aikuislukion tarjoamasta TUVa-koulutuksen tarjonnasta ja aikatauluista on luettavissa aikuislukion verkkosivuilla: <https://www.lyk.fi/aikuislukio/tuva-koulutus/>

Aikuislukio kerää muiden koulujen opiskelijoiden ilmoittautumiset.

- Ilmoittautumiset kerätään periodeittain, ensin 1. Periodissa tarjottavat perusopetuksen kurssit ja sitten 2. Periodissa tarjottavat kurssit jne.
- Kurssille ilmoittaudutaan noin viikkoa (1) viikkoa aikaisemmin ennen opetuksen alkamista. Viimeinen ilmoittautumispäivä on mainittu kurssin kohdalla taulukossa.
- Ilmoittautumisen yhteydessä kysytään opiskelijan henkilö- ja yhteystietoja sekä tietoja siitä, osallistuuko opiskelija opetukseen aikuislukiossa vai pelkkään kokeeseen.
- Ilmoittautuminen tehdään sähköisenä.
- Linkki sähköiseen ilmoittautumislomakkeeseen on aikuislukion verkkosivuilla.
- Ilmoittautuminen on sitova.

1.3 Opetus ja koe aikuislukiossa

Jos opiskelijan tavoitteena on korottaa perusopetuksen päättötodistuksen päättöarvosanaa jossakin oppiaineessa, on opiskelijan suoritettava aikuislukiossa määritellyt peruskoulun 9. luokkaa vastaavat kurssit. Suoritettavat kurssit ja niiden arviointiperusteet on lueteltu tämän oppaan oppiainekohtaisessa osuudessa.

Opiskelija opiskelee oppiaineen kurssien sisältöjä päättöarvosanan korottamista varten joko osallistumalla oppiaineen opetukseen tai kokeeseen. Koska Lahden yhteiskoulun aikuislukio vastaa päättöarvioinnista, on tärkeää, että opiskelija osallistuu oppiaineen opetukseen.

- **Reaaliaineessa, kuten uskonto, elämäkatsomustieto, historia, yhteiskuntaoppi, fysiikka, kemia, biologia, maantieto ja terveystieto, peruskoulun päättöarvosanaa voi korottaa osallistumalla aikuislukiossa opetukseen, että kokeeseen.**
- **Äidinkielessä, suomi toisena kielenä, ruotsin ja englannin kielissä sekä matematiikassa päättöarvosanaa voi korottaa osallistumalla 9. luokkaa vastaavien kurssien opetukseen tai pelkkään kokeeseen.**

- Kurssi suoritetaan osallistumalla opetukseen ja / tai kokeeseen taulukossa mainittuna ajankohdalla.
- Koepäivä on mainittu oppiaineen kurssin kohdalla taulukossa. Kokeet järjestetään koepäivänä Lahden yhteiskoulussa Kirkkokatu 2, Lahti.

1.4 Oppimateriaali

Aikuislukion järjestämässä aikuisten perusopetuksessa oppimateriaalina käytetään Studeon digitaalisia oppimateriaaleja.

- Jos opiskelija osallistuu aikuislukion järjestämään opetukseen ja kokeeseen, opiskelija saa oppimateriaalin ja työvälineet aikuislukiosta.

1.5 Arviointi

Kun opiskelija on suorittanut päättöarvosanan korottamiseksi vaadittavat kurssit, opettaja arvioi, onko päättöarvosana korottunut vai ei.

- Arvioinnissa verrataan aikaisempaa peruskoulun päättöarvosanaa kokeessa tai kokeissa näyttettyyn osaamiseen.
- Päättöarvioinnissa käytetään aikuisten perusopetuksen päättöarvioinnin kriteereitä.

1.6 Todistukset

Jos opiskelija vahvistaa osaamistaan suorittamalla vain yksittäisiä perusopetuksen kursseja, opiskelija saa opintosuoritusotteen suoritetuista opinnoista aikuislukion toimistosta, jonka hän toimittaa omaan pääkouluunsa.

Jos opiskelija on korottanut perusopetuksen päättöarvosanaa, opiskelija saa Todistuksen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta erityisessä tutkinnossa.

Aikuislukion koulusihteeri siirtää tiedot Opintopolun Koski-tietovarannon suoritusrekisteriin.

1.7 Maksut ja laskutus

Lahden yhteiskoulun aikuislukio laskuttaa hallinnollisia kuluja sekä kuluja kokeiden laatimisesta, arvioinnista ja todistusten kirjoittamisesta. Laskutusperusteet on sovittu TUVA-koulutusyhteistyöryhmän kanssa. Lasku lähetetään opiskelijan pääkouluun kyseisen lukukauden päättyessä.

- 250 € / opiskelija, kun opiskelija osallistuu opetukseen ja kokeeseen
  - o sisältää opetuksen, ohjauksen, oppimateriaalin ja työvälineet sekä koulupäivänä koululounaan
- 150 € / opiskelija, kun opiskelija osallistuu pelkkään kokeeseen.

2 Äidinkieli ja kirjallisuus

- suoritettava 3 kurssia: kurssit 7-9: äi7-äi9
- opettaja Johannes Koskinen, johannes.koskinen@lyk.fi

Kurssi	Kurssin sisältö ja arviointiperusteet	Ilmoittautuminen	Opetuksen ajankohta	Koepäivä
äi7	Kauno- ja tietokirjallisuuden lukeminen Arviointiperusteet: <ul style="list-style-type: none"> - analyysikäsitteiden ymmärtäminen ja käyttö - tekstin luotettavuuden arviointi - tietojen käytettävyyden arviointi 	14.8.2023 - klo 16 mennessä	Opetuksen ajankohta: 21.8. – 21.9.2023 - klo 10.15 - 11.55 - opetuspäivät ma ja ke	25.9.2023 - klo 10.15 - 12.15
		10.1.2024 - klo 16 mennessä	17.1. – 20.2.2024 - klo 16.15 - 17.05 - opetuspäivät ma – to	21.2.2024 - klo 16.15 - 18.15
äi8	Tekstien tulkinta Arviointiperusteet: <ul style="list-style-type: none"> - tekstien tulkinnessa tarvittavien käsitteiden ymmärtäminen ja käyttö - monimuotoiset tekstit: erittelevien, pohtivien, kantaa ottavien ja ohjaavien tekstien kielelliset ja tekstuaaliset piirteet 	25.9.2023 - klo 16 mennessä	2.10. – 9.11.2023 - klo 12.15 - 13.55 - opetuspäivät ma ja ke	14.11.2023 - klo 10.15 - 12.15
		21.2.2024 - klo 16 mennessä	6.3. – 11.4.2024 - klo 16.15 - 17.05 - opetuspäivät ma – to	15.4.2024 - klo 16.15 - 18.15
äi9	Tekstien tuottaminen Arviointiperusteet: <ul style="list-style-type: none"> - monimuotoisten tekstien tuottamisen taidot - oikeinkirjoitustaidot - puheen kirjoittaminen 	13.11.2023 - klo 16 mennessä	20.11.2023 – 9.1.2024 - klo 12.15 - 13.55 - opetuspäivät ma ja ke - joululoma 22.12.-7.1.24	11.1.2024 - klo 10.15 - 12.15
		11.4.2024 - klo 16 mennessä	18.4. – 27.5.2024 - klo 16.15 - 17.05 - opetuspäivät ma – to	28.5.2024 - klo 16.15 - 18.15

3 Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus

- suoritettava 3 kurssia: kurssit 7-9: s27-s29
- opettaja Johanna Kivekäs, johanna.kivekas@lyk.fi

Kurssi	Kurssin sisältö ja arviointiperusteet	Ilmoittautuminen	Opetuksen ajankohta	Koepäivä
s27	<p>Mielipiteen ilmaiseminen ja perustelemine</p> <p>Arviointiperusteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> - mielipidetekstien argumentointitaidot, joita ovat fraasit ja ilmaukset, tuttavallisuus ja muodollisuus, modaalisuus, mielipiteen vahvistaminen ja pehmentäminen - mielipidetekstin kirjoittaminen - puhe-esityksen laatiminen (voi suorittaa myös äänitteenä) 	<p>10.1.2024</p> <ul style="list-style-type: none"> - klo 16 mennessä 	<p>17.1. – 20.2.2024</p> <ul style="list-style-type: none"> - klo 14.15 - 15.55 - opetuspäivät ma, ke 	<p>4.3.2024</p> <ul style="list-style-type: none"> - klo 10.15 - 12.15 <p>Huomio: Jos opiskelija suorittaa kurssin osallistumalla vain kokeeseen, opiskelijan on toimitettava kokeeseen vaadittava puheesitys äänitteenä.</p>
s28	<p>Kaunokirjalliset tekstit tutuiksi</p> <p>Arviointiperusteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kaunokirjallisten tekstien kielelliset piirteet ja tekstilajit - kaunokirjallisen tekstin lukeminen, kuten novelli, kertomus, näytelmä tai runo - kaunokirjallisen tekstin tuottaminen: oma satu, kertomus, runo tai näytelmä (näistä valitaan kaksi) 	<p>21.2.2024</p> <ul style="list-style-type: none"> - klo 16 mennessä 	<p>6.3. – 11.4.2024</p> <ul style="list-style-type: none"> - klo 10.15 - 11.55 - opetuspäivät ti ja to 	<p>15.4.2023</p> <ul style="list-style-type: none"> - klo 12.15 - 14.15
s29	<p>Kulttuurinen moninaisuus – moninainen kulttuuri</p> <p>Arviointiperusteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> - erilaisten taidemuotojen ymmärtäminen, kuten kirjallisuus, teatteri, kuvataide - taideteoksen tarkastelu ja arvostelun kirjoittaminen - oman kulttuurisen kokemuksen arvostelun kirjoittaminen raportin muodossa 	<p>11.4.2024</p> <ul style="list-style-type: none"> - klo 16 mennessä 	<p>18.4. – 27.5.2024</p> <ul style="list-style-type: none"> - klo 10.15 - 11.55 - opetuspäivät ti ja to 	<p>28.5.2024</p> <ul style="list-style-type: none"> - klo 12.15 - 14.15

4 Toinen kotimainen kieli, ruotsin kieli

- suoritettava 2 kurssia: kurssit 4-5: rub4-rub5
- opettaja Hannele Tirkkonen, hannele.tirkkonen@lyk.fi

Kurssi	Kurssin sisältö ja arviointiperusteet	Ilmoittautuminen	Opetuksen ajankohta	Koepäivä
rub4	Selviytyminen muodollisimmista tilanteista Arviointiperusteet: <ul style="list-style-type: none"> - ruotsin kielen käyttäminen koulun ja työelämään liittyvissä yhteyksissä sekä kulttuurista osaamista edellyttävissä tilanteissa - viestintä arjessa ja vaativimmissa tilanteissa, kuten ihmisen elinkaareen liittyvissä juhlissa ja tilaisuuksissa. Kielioppi: <ul style="list-style-type: none"> - verbin aikamuodot - lukusanat - substantiivin taivutusmuodot - päälauseen sanajärjestys. 	25.9.2023 - klo 16 mennessä	2.10. – 9.11.2023 - klo 12.15 – 13.55 - opetuspäivät ti ja to	14.11.2023 - klo 12.15 - 14.15
		10.1.2024 - klo 16 mennessä	17.1. – 20.2.2024 - klo 14.15 – 15.55 - opetuspäivät ma, ke	4.3.2024 - klo 10.15-12.15
rub5	Palvelu- ja viranomaistilanteet Arviointiperusteet: <ul style="list-style-type: none"> - ruotsin kielen käyttäminen palvelutilanteissa, kuten terveydenhoito, työnhaku, koulutus, matkustaminen jne. - kertominen Pohjoismaista ja niiden erityispiirteiden tunnistaminen. Kielioppi: <ul style="list-style-type: none"> - adjektiivin taivutus - adjektiivin vertailu - adverbit - sivulauseet ja sanajärjestys - konditionaali. 	13.11.2023 - klo 16 mennessä	20.11. – 9.1.2024 - klo 10.15-11.55 - opetuspäivät ma, ke - joululoma 22.12.-7.1.2024	10.1.2024 - klo 10.15-12.15
		10.1.2024 - klo 16 mennessä	17.1. – 20.2.2024 - klo 10.15 – 11.55 - opetuspäivät ti ja to	21.2.2024 - klo 12.15-14.15

5 Vieras kieli, englannin kieli

- suoritettava 2 kurssia: kurssit 6-7: ena6-7
- opettaja Anne Steenbeck, anne.steenbeck@lyk.fi (syyslukukausi 2023)
- opettaja Mervi Ala-Saarela, mervi.ala-saarela@lyk.fi (kevätlukukausi 2024)

Kurssi	Kurssin sisältö ja arviointiperusteet	Ilmoittautuminen	Opetuksen ajankohta		Koepäivä
ena6	Globaalienglanti Arviointiperusteet: <ul style="list-style-type: none"> - englanninkielisten maiden elämäntyylien ja kulttuurien ymmärtäminen - englannin kielen, sen varianttien ja asemaan liittyvien ilmiöiden ja arvojen ymmärtäminen suhteessa Suomeen ja maailman monikielisyys. Kielioppi: aktiivin aikamuodot väite-, kiello- ja kysymyslauseissa Kokeessa on kuullun- ja luetunymmärtämistehtäviä, kielioppitehtävä sekä kirjoitelma.	25.9.2023 - klo 16 mennessä	2.10. – 9.11.2023 - klo 14.15 – 15.55 - opetuspäivät ti ja to		15.11.2023 - klo 12.15-14.15
		10.12.2023 - klo 16 mennessä	17.1. – 20.2.2024 - klo 12.15 – 13.55 - opetuspäivät ti ja to		22.2.2024 - klo 12.15 – 14.15
ena7	Liikkuvuus ja kansainvälisyys Arviointiperusteet: <ul style="list-style-type: none"> - englannin kielen käyttäminen matkustamisessa ja kansainvälisissä kontakteissa - englannin kielen käyttäminen erilaisissa yhteyksissä, kuten yhteydenpidossa ulkomaille, maasta muutossa, matkailussa tai kansainvälisten järjestöjen toiminnassa. Kielioppi: passiivin aikamuodot, epäsuora esitys Kokeessa on kuullun- ja luetunymmärtämistehtäviä, kielioppitehtävä sekä kirjoitelma.	13.11.2023 - klo 16 mennessä	20.11. – 9.1.2024 - klo 14.15-15.55 - opetuspäivät ti ja to - joululoma 22.12. -7.1.24		15.1.2024 - klo 12.15 - 14.15
		21.2.2024 - klo 16 mennessä	6.3. – 11.4.2024 - klo 12.15 – 13.55 - opetuspäivät ti ja to		16.4.2024 - klo 12.15 – 14.15

6 Matematiikka

- suoritettava 3 kurssia: kurssit 6-8: ma6-ma8
- opettaja Mikko Ahonen, mikko.ahonen@lyk.fi (syyslukukausi 2023)
- opettaja Jaana Jakorinne, jaana.jakorinne@lyk.fi (kevätlukukausi 2024)

Kurssi	Kurssin sisältö ja arviointiperusteet	Ilmoittautuminen	Opetuksen ajankohta	Koepäivä
ma6	Prosentit Arviointiperusteet: <ul style="list-style-type: none"> - prosenttiosuuden ja prosenttiluvun osoittaman määrän ymmärtäminen kokonaisuuksista - osaa laskea muuttuneen arvon, perusarvon sekä muutos- ja vertailuprosentin ymmärtää klassisen ja tilastollisen todennäköisyyslaskennan perusteet - osaa laskea erilaisten vaihtoehtojen lukumääriä. 	14.8.2023 - klo 16 mennessä	21.8. – 21.9.2023 - klo 14.15 – 15.55 - opetuspäivät ma ja ke	27.9.2023 - klo 10.15–12.15
		10.1.2024 - klo 16 mennessä	17.1. – 20.2.2024 - klo 12.15 – 13.55 - opetuspäivät ma ja ke	22.2.2024 - klo 10.15–12.15
ma7	Funktiot ja tilastot Arviointiperusteet: <ul style="list-style-type: none"> - ymmärtää funktion käsitteen - osaa piirtää suoria ja paraabeleja koordinaatistoon sekä tutkia niitä - ymmärtää suoran kulmakertoimen ja vakiotermin käsitteet - osaa määrittää funktioiden nollakohtia - osaa ratkaista yhtälöpareja graafisesti - ymmärtää keskiarvon ja tyyppiä arvon - määrittää frekvenssejä ja suhteellisia frekvenssejä sekä mediaaneja - ymmärtää hajonnan käsitteen - osaa kerätä aineistoa, jäsentää, esittää ja analysoida sitä. 	25.9.2023 - klo 16 mennessä	2.10. – 9.11.2023 - klo 14.15 – 15.55 - opetuspäivät ma ja ke	15.11.2023 - klo 10.15–12.15
		21.2.2024 - klo 16 mennessä	6.3. – 11.4.2024 - klo 14.15 – 15.55 - opetuspäivät ti ja to	17.4.2024 - klo 12.15 – 14.15
ma8	Geometria ja trigonometria Arviointiperusteet: <ul style="list-style-type: none"> - osaa soveltaa Pythagoran lausetta - osaa soveltaa Pythagoran lauseen käänteislausetta ja trigonometrisia funktioita suorakulmaiseen kolmioon - osaa tutkia kolmiulotteisia kappaleita konkreettien mallien ja tieto- ja viestintäteknologian avulla - osaa laskea pallojen, lieriöiden ja kartioiden pinta-aloja ja tilavuuksia. 	13.11.2023 - klo 16 mennessä	20.11.2023 – 9.1.2024 - klo 14.15 – 15.55 - opetuspäivät ma ja ke - joululoma 22.12.-7.1.24	15.1.2024 - klo 10.15–12.15
		11.4.2024 - klo 16 mennessä	18.4. – 27.5.2024 - klo 14.15–15.55 - opetuspäivät ma ja ke	30.5.2024 - klo 10.15–12.15

7 Uskonto

- suoritettava 1 kurssi: kurssi 1: ue1, **opiskelijan on osallistuttava sekä opetukseen että kokeeseen**
- opettaja Dani Lahtinen, dani.lahtinen@lyk.fi

Kurssi	Kurssin sisältö ja arviointiperusteet	Ilmoittautuminen	Opetuksen ajankohta	Koepäivä
ue1	<p>Uskonnot maailmassa</p> <p>Arviointiperusteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ymmärtää uskonnon synnyn, monimuotoisuuden ja suhteen muihin uskontoihin - ymmärtää uskonnon juuret, lähteet, opin, opetukset, levinneisyyden ja vaikutuksiin sekä eri uskontoihin, katso- muksiin ja uskonnottomuuteen Suomessa ja maailmalla - osaa tarkastella uskontoja kriittisesti - ymmärtää maailmankatso- muksia yhdistäviä eettisiä elementtejä - ymmärtää uskonnon vaikutukset kulttuuriin - ymmärtää uskontojen ja katsomusten eettiset periaatteet sekä YK:n ihmisoikeuksien yleismaallisen julistuksen ja ihmisoikeuksien toteutumista maailmassa - ymmärtää uskontojen näkymistä mediassa ja osaa arvioida sitä kriittisesti sekä uskontojen välistä vuoro- vaikutusta ja dialogia. 	<p>21.2.2024</p> <ul style="list-style-type: none"> - klo 16 mennessä 	<p>6.3. – 11.4.2024</p> <ul style="list-style-type: none"> - klo 14.15 - 15.55 - opetuspäivät ma ja ke 	<p>17.4.2024</p> <ul style="list-style-type: none"> - klo 10.15 – 12.15

8 Elämäkatsomustieto

- suoritettava 1 kurssi: kurssi 1: et1, opiskelijan on osallistuttava sekä opetukseen että kokeeseen
- opettaja Dani Lahtinen, dani.lahtinen@lyk.fi

Kurssi	Kurssin sisältö ja arviointiperusteet	Ilmoittautuminen	Opetuksen ajankohta	Koepäivä
et1	<p>Katsomukset ja ihmisoikeudet Arviointiperusteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> - osaa ajatella eettisesti ja ymmärtää omaa maailmankuvaa, elämäkatsomusta ja identiteetin rakentumista - ymmärtää ihmisarvon, ihmisoikeuksia ja yhdenvertaisuutta - tietää ihmisoikeuksien kehitystä ja ihmisoikeusloukkauksia, kuten holokaustia - ymmärtää teistisiä ja ateistisiä katsomuksia nykymaailmassa, esim. sekulaaria humanismia, kristinuskkoa ja islamia - ymmärtää katsomusvapautta ja yhdenvertaisuuden toteutumista erilaisissa yhteiskunnissa - ymmärtää Unescon suojelemaa maailman kulttuuri- ja luonnonperintöä sekä kulttuurin ilmenemistä muun muassa mediassa ja taiteessa - ymmärtää kulttuurista moninaisuutta rikkautena, oikeutena ja eettisenä kysymyksenä. 	<p>21.2.2024 - klo 16 mennessä</p>	<p>6.3. – 11.4.2024</p> <ul style="list-style-type: none"> - klo 14.15 – 15.55 - opetuspäivät ma ja ke 	<p>17.4.2024</p> <ul style="list-style-type: none"> - klo 10.15 – 12.15

9 Historia

- suoritettava 1 kurssi: kurssi 1, **opiskelijan on osallistuttava sekä opetukseen että kokeeseen**
- opettaja Susanna Sirén-Valanta, susanna.sirenvalanta@lyk.fi

Kurssi	Kurssin sisältö ja arviointiperusteet	Ilmoittautuminen	Opetuksen ajankohta	Koepäivä
hi1	<p>Suomen historian käännekohdat</p> <p>Arviointiperusteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ymmärtää suomalaisen yhteiskunnan pohjoismaiset juuret - ymmärtää kulttuurin merkitystä identiteetin rakentamisessa autonomian aikana - ymmärtää Suomen itsenäistymisprosessin ja valtiollisen kehityksen - ymmärtää hyvinvointiyhteiskunnan rakenteet ja elinkeinorakenteen muutoksen - ymmärtää arkielämän historiaa ja tämän päivän juuria - ymmärtää Suomen historiaa yleisen historian viitekehyksessä. 	<p>13.11.2023</p> <p>- klo 16 mennessä</p>	<p>20.11.2023 – 9.1.2024</p> <ul style="list-style-type: none"> - klo 12.15 - 13.55 - opetuspäivät ti ja to - joululoma 22.12.-7.1.24 	<p>11.1.2024</p> <p>- klo 12.15-14.15</p>

10 Yhteiskuntaoppi

- suoritettava 2 kurssia: kurssit 1-2, yh1-yh2, **opiskelijan on osallistuttava sekä opetukseen että kokeeseen**
- opettaja Susanna Sirén-Valanta, susanna.sirenvalanta@lyk.fi

Kurssi	Kurssin sisältö ja arviointiperusteet	Ilmoittautuminen	Opetuksen ajankohta	Koepäivä
yh1	Yhteiskuntajärjestelmä sekä julkiset palvelut Arviointiperusteet: <ul style="list-style-type: none"> - ymmärtää julkisten palveluiden merkityksen ja aseman yhteiskunnassa, kuten Kela, terveyspalvelut, koulutuspalvelut ja TE-toimiston - ymmärtää viranomaisten toiminnan niin, että osaa käyttää itselleen tarkoituksenmukaisia palveluita - ymmärtää Suomen yhteiskuntajärjestelmää ja poliittista järjestelmää - ymmärtää talouden peruskäsitteitä ja ilmiöitä - ymmärtää perustuslainsäädäntöä, kuten perustuslaki, tasa-arvolaki, yhdenvertaisuuslaki, lastensuojelulaki - ymmärtää yksilön oikeuksia ja velvollisuuksia. 	21.2.2024 - klo 16 mennessä	6.3. – 11.4.2024 - klo 10.15 - 11.55 - opetuspäivät ma ja ke	15.4.2024 - klo 10.15 - 12.15
yh2	Työelämän tuntemus ja oma talous Arviointiperusteet: <ul style="list-style-type: none"> - ymmärtää oman talouden perusteita - ymmärtää yhteiskunnan tarjoamia kouluttautumisen- ja uramahdollisuuksia sekä yrittäjyyttä - ymmärtää työelämän perustaitoja ja -tapoja - ymmärtää työtä koskevaa lainsäädäntöä työntekijän näkökulmasta - ymmärtää kuluttajan oikeuksia ja velvollisuuksia - ymmärtää kestävästä kulutuksesta periaatteita. 	11.4.2024 - klo 16 mennessä	18.4. – 27.5.2024 - klo 12.15- 13.55 - opetuspäivät ma ja ke	29.5.2024 - klo 10.15-12.15

11 Fysiikka

- suoritettava 1 kurssi: kurssi 1, fy1, opiskelijan on osallistuttava sekä opetukseen että kokeeseen
- opettaja Mikko Ahonen, mikko.ahonen@lyk.fi

Kurssi	Kurssin sisältö ja arviointiperusteet	Ilmoittautuminen	Opetuksen ajankohta	Koepäivä
fy1	Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä Arviointiperusteet: <ul style="list-style-type: none"> - ymmärtää fysiikkaa terveyden ja turvallisuuden näkökulmista, kuten kodin sähköturvallisuus - ymmärtää lämpöilmiöitä kvalitatiivisella tasolla - ymmärtää energianlähteitä ja energian säilymisen periaatetta - ymmärtää sähkömagneettisen ja hiukkassäteilyn lajeja - ymmärtää fysiikan osaamisen merkitystä jatko-opinnoissa ja eri ammateissa - ymmärtää, miten fysiikkaa tutkitaan havainnoimalla ja miten havainnot esitetään. 	10.1.2024 - klo 16 mennessä	17.1. – 20.2.2024 - klo 14.15 - 15.55 - opetuspäivät ti, to	4.3.2024 - klo 12.15-14.15

12 Kemia

- suoritettava 1 kurssi: kurssi 1, ke1, opiskelijan on osallistuttava sekä opetukseen että kokeeseen
- opettaja Mikko Ahonen, mikko.ahonen@lyk.fi

Kurssi	Kurssin sisältö ja arviointiperusteet	Ilmoittautumisen	Opetuksen ajankohta	Koepäivä
ke1	<p>Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä</p> <p>Arviointiperusteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ymmärtää kodin erilaisia kemikaaleja ja paloturvallisuutta - ymmärtää alkuaineiden ominaisuuksien pohjalta aineen koostumisen atomeista - ymmärtää atomin rakennetta sekä ioni- ja molekyyliyhdisteitä - ymmärtää pitoisuuden ja happamuutta arkisten esimerkkien yhteydessä - ymmärtää olomuotojen muutoksia - ymmärtää kemian merkkikieltä - ymmärtää, miten kemiaa tutkitaan havainnoimalla ja miten havaintoja esitetään. 	<p>21.2.2024</p> <p>- klo 16 mennessä</p>	<p>6.3. – 11.4.2024</p> <ul style="list-style-type: none"> - klo 12.15 - 13.55 - opetuspäivät ma ja ke 	<p>16.4.2024</p> <ul style="list-style-type: none"> - klo 10.15-12.15

13 Biologia

- suoritettava 1 kurssi: kurssi 1, bi1, opiskelijan on osallistuttava sekä opetukseen että kokeeseen
- opettaja Maria Huttunen, maria.huttunen@lyk.fi

Kurssi	Kurssin sisältö ja arviointiperusteet	Ilmoittautuminen	Opetuksen ajankohta	Koepäivä
bi1	Mitä elämä on? Arviointiperusteet: <ul style="list-style-type: none"> - ekosysteemien perusrakenteen ja toiminnan ymmärtäminen, erilaisten ekosysteemien vertailu ja lajien tunnistaminen - eliöiden rakenteen ja elintoimintojen kuvaileminen sekä eliökunnan rakenteen ymmärtäminen - eliöiden sopeutumisen elinympäristöihin ja luonnon monimuotoisuuden ymmärtäminen - perinnöllisyyden ja evoluution peruseräiteiden ymmärtäminen - luonnonympäristössä tapahtuvien muutosten havainnointi - luonnontieteellisen ajattelutaidon ja luonnontieteellisten syy-seuraussuhteiden ymmärtäminen sekä biologisten käsitteiden käyttö - biologisen tutkimuksen tekeminen - biologisten taitojen soveltaminen arjessa. 	14.8.2023 - klo 16 mennessä	21.8. – 21.9.2023 <ul style="list-style-type: none"> - klo 12.15 - 13.55 - opetuspäivät ma ja ke 	26.9.2023 <ul style="list-style-type: none"> - klo 10.15-12.15

14 Maantieto

- suoritettava 1 kurssi: kurssi 1, **opiskelijan on osallistuttava sekä opetukseen että kokeeseen**
- opettaja Maria Huttunen, maria.huttunen@lyk.fi

Kurssi	Kurssin sisältö ja arviointiperusteet	Ilmoittautuminen	Opetuksen ajankohta	Koepäivä
ge1	<p>Muuttuva maapallo ja kestävä tulevaisuus</p> <p>Arviointiperusteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> - maapallon karttakuvan hahmotaminen ja keskeisen paikannimistön osaaminen - luonnon- ja kulttuurimaantieteellisten ilmiöiden ymmärtäminen - luonnon ja ihmisen vuorovaikutuksen sekä luonnonvarojen kestävä käytön merkityksen ymmärtäminen - maantieteellinen ajattelutaito ja kyky esittää maantieteellisiä kysymyksiä - karttataitojen soveltaminen sekä kartan symboleiden, mittasuhteiden, suuntien ja etäisyyksien ymmärtäminen - geomediataidot: karttojen ja muiden mallien lukeminen, tulkitseminen ja laatiminen maantieteellisistä ilmiöistä - maantieteelliset tutkimustaidot - ympäristön havainnointi ja ympäristön muutosten arvioiminen - ryhmätyöskentely- ja argumentointitaidot - osallistumisen ja vaikuttamisen taidot. 	<p>10.1.2024</p> <ul style="list-style-type: none"> - klo 16 mennessä 	<p>17.1. – 20.2.2024</p> <ul style="list-style-type: none"> - klo 10.15 - 11.55 - opetuspäivät ma ja ke 	<p>21.2.2024</p> <ul style="list-style-type: none"> - klo 10.15-12.15

15 Terveystieto

- suoritettava 1 kurssi: kurssi 1, te1, opiskelijan on osallistuttava sekä opetukseen että kokeeseen
- opettaja Maria Huttunen, maria.huttunen@lyk.fi

Kurssi	Kurssin sisältö ja arviointiperusteet	Ilmoittautuminen	Opetuksen ajankohta	Koepäivä
te1	<p>Terve elämä Arviointiperusteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> - terveyden laaja-alaisuuden, terveyden edistämisen sekä elämäntapojen, kasvun ja kehityksen ymmärtäminen - vuorovaikutus- ja tunnetaitojen hyödyntäminen ja kyky toimia erilaisissa ristiriita- ja kriisitilanteissa - yksilöllisyyden, yhteisöllisyyden ja yhdenvertaisuuteen liittyvien kysymysten pohtiminen terveyden näkökulmasta - terveyteen vaikuttavien tekijöiden tunnistaminen - terveyteen ja sairauteen liittyvän tiedon hankkiminen ja käyttö sekä tarkoituksenmukainen toiminta terveyteen, turvallisuuteen ja sairauksiin liittyvissä tilanteissa - ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin ja tieto- ja viestintäteknologian terveysvaikutusten ymmärtäminen - opiskelu-, toiminta- ja työkyvyn ylläpitämisen keinojen hahmottaminen ja terveystieteen palvelujen asianmukaisen käytön kuvaaminen - oman yhteisön terveystieteen arviointi ja oppimista edistävien tekijöiden hahmottaminen. 	<p>25.9.2023 - klo 16 mennessä</p>	<p>2.10. – 9.11.2023</p> <ul style="list-style-type: none"> - klo 10.15 - 11.55 - opetuspäivät ma ja ke 	<p>13.11.2023</p> <ul style="list-style-type: none"> - klo 10.15-12.15